

Tema: Tidspress

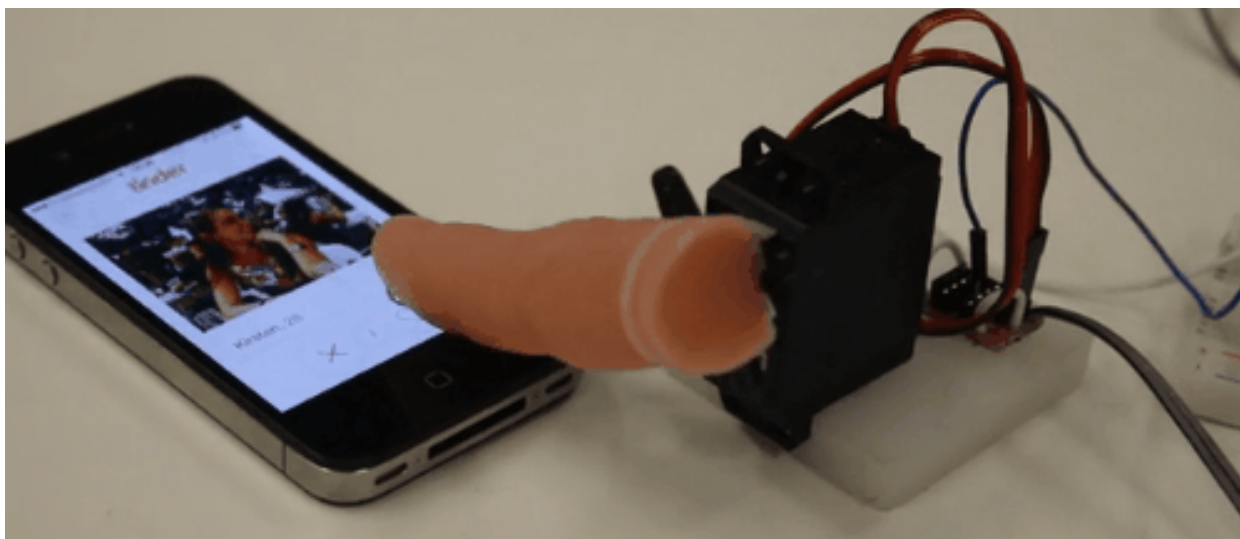
När jag under kurser eller workshops ställer frågan vad som är lyx idag svarar nästan alla samma sak: tid. För så är det, att allt fler ser tid snarare än pengar som den trånga resursen i livet. I en studie av stockholmare uppgav hela 56 procent tidsbrist som skäl till att de inte förverkligade sina drömmar, medan endast 22 procent sa att de inte hade råd. Det tycks som att allt fler har för lite av den demokratiska resursen tiden är. I detta nyhetsbrev gräver vi djupare i varför svensken har kommit att uppleva en sådan tidspress.

Att ta sig själv som exempel på olika trender är ofta inte att rekommendera. Men jag kan i sammanhanget inte låta bli att påpeka att detta nyhetsbrev till hälften författas samtidigt som jag steker blodpudding till barnen. Det blir klart i sista minuten – tur att det är skottår!

Kapitalismens kvarnar mal på

När jag var ung jobbade jag som brevbärare på somrarna. Man började klockan 06.00 och fick gå hem när man hade delat ut all post, vilket under lugna sommardagar kunde innebära att man låg på stranden redan vid 10-tiden fast man hade betalt till 14.30. Situationen för dagens brevbärare är radikalt annorlunda. När de delat ut sin post förväntas de komma tillbaka och fortsätta sortera mer post. I vissa distrikt har rationaliseringen gått så långt att brevbäringen inte längre fungerar tillförlitligt.

Exemplet ovan visar det som allt fler intuitivt känner på sig: arbetstempot ökar stadigt. Anledningen kan sägas vara *krypande effektiviseringskrav*. Kapitalismens logik innebär att allt som går ska optimeras, slimmas och trimmas. Undan för undan putsar man bort ineffektivitet och slack. Anställda får ta sig an allt större arbetsbördor i form av ökad volym och hastighet eller ökade krav på kognitiva och fysiska insatser. Statistik från EU visar att arbetsintensiteten och de upplevda arbetskraven ökat rejält under de senaste tjugo åren. Och Sverige ligger i topp bland länderna med högintensivt arbete. Man kan hävda att marknadens inneboende krav på expansion har gjort oss till slavar under effektiviteten.

Ett finger som trycker på mobilen åt oss frigör värdefull tid.

Självförvållad stress

”Folk hinner inte med det de ska göra på jobbet.” Så säger Anders Ivarsson-Westerberg som är forskare på administrativa uppgifter på svenska arbetsplatser. Det säger något om hur illa det har blivit i arbetslivet för många. I en undersökning som Europeiska arbetsmiljöbyrå (EU-Osha) genomfört bland nästan 50 000 arbetsplatser i 36 europeiska länder ligger Sverige i topp när det kommer till stress i arbetslivet. 74 procent av arbetsplatserna uppger att tidspressen är problematisk. Snittet för Europa ligger på 43 procent och i exempelvis Turkiet är siffran endast 15 procent.

Ett av skälen att vi har hamnat i denna situation är att vi som anställda är så förbaskat lojala. Jag vet grannar som sätter sig med datorn i knät på bussen och jobbar den timme det tar att komma in till arbetet – och sedan samma sak hem. Faktum är att Arbetsmiljöverkets rapporter visar att andelen sysselsatta som säger sig ha ”alldeles för mycket att göra” ständigt ligger på över 50 procent. Enligt Christin Mellner som forskar om stress på Stockholms Universitet säger 55 procent inte ifrån när arbetsbelastningen blir för hög eller går utanför deras kompetens. Problemet är alltså delvis självförvållat – vi borde bli mycket bättre på att protestera när det blir för mycket! Uppskattningar från SBU (statens beredning för medicinsk och social utvärdering) visar att minst 200 svenskar dör årligen av jobbrelaterad stress.

Självförverkligande på flera plan

Det är förstås inte bara i arbetslivet vi håller på att förta oss. Många försöker förverkliga sig själva på flera plan även på fritiden. Möjligheterna att på olika sätt utveckla sina personliga förmågor har fullständigt exploderat i jämförelse med för 20-30 år sedan. Från att tidigare ha lånat en bok om träslöjd eller liknande på bibblan kan vi nu djupdyka i ett snudd på oändligt antal hobbies och sysselsättningar på internet. Lägg till detta all annan underhållning och media som finns tillgänglig idag så skulle många behöva ett par tre, fyra liv för att hinna med allt de vill.

En av de mer bisarra hobbyerna: att fixa till hundar så att de ser ut som andra djur.

Tidsbristens konsekvenser

Att många upplever en tidsbrist innebär att vi inte hinner med allt vi vill eller borde. För att ta några exempel. 26 procent hoppar över frukosten på grund av stress. 32 procent av matpengarna spenderas utanför hemmet på restauranger och caféer. Denna siffra har ökat med 7 procentenheter de senaste 30 åren och trenden tycks tydlig. Äldre kan förvånas över varför unga äter ute i så hög grad, när man lika gärna kan laga maten själv. Unga å andra sidan begriper inte varför man själv ska slita i köket när man kan betala någon för att slippa.

Majoriteten av svenskarna (55 procent) säger att det som hindrar dem från att spara lika mycket som de skulle vilja, är den tid som krävs för kontakt med bankrådgivaren.

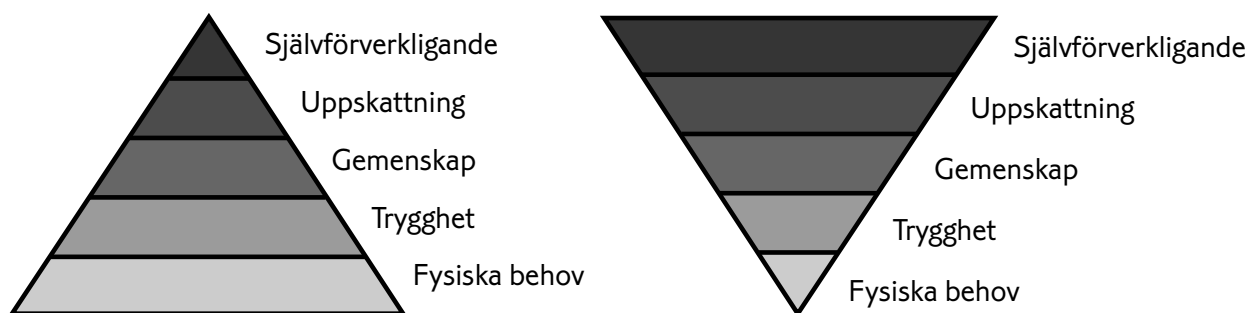
Det viktigaste skälet till att inte ta körkort bland unga är tidsbrist (följt av bristande ekonomi). Tidsbristen leder också till ibland olämpliga former av multitasking. 44 procent av bilförare menar att de någon gång skickat sms under färd, 10 procent gör det regelbundet. Bilen fungerar också som restaurang – i USA orsakar ätande i bilen 30 procent av olyckorna.

Även kulturevenemang riskerar att lida (vilket statistik också visar), då man gärna håller alla dörrar öppna så länge som möjligt istället för att boka biljetter tidigt.

Den nya behovspyramiden

Att tiden blir viktigare är en del av den postmaterialistiska rörelsen i samhället. Psykologen Abraham Maslow skapade en hierarki med mänskliga behov, där de lägre nivåerna beskriver mer basala mänskliga behov, medan de högre beskriver mer sofistikerade behov. Dessa nivåer illustreras vanligen med den berömda behovspyramiden.

Förr i tiden handlade livet främst om att tillgodose de grundläggande behoven som att skaffa mat och skapa en någorlunda social och ekonomisk trygghet. För de flesta – men inte alla – i dagens välfärdssamhälle är dessa primära behov redan tillfredsställda och inget man generellt strävar efter. Enligt min egen och andras forskning har vi sett en tydlig förflyttning uppåt i pyramiden. Den nya Maslows behovspyramid är alltså upp-och-nervänd.

Den traditionella och nya behovspyramiden (trådlöst internet ligger dock allra längst ner).

Det är inte pengar, dyra bilar och bling-bling som folk drömmer om utan i betydligt större utsträckning saker som status, identitet, inflytande, uppskattning, skapande och olika former av självförverkligande. Många av dessa saker är tidskrävande, vilket har lett till situationen att tid är den nya lyxen.

Affärsmöjligheter runt hörnet

Som vanligt ska trender ses som möjligheter att utveckla sin verksamhet och affär. Och kommersiella företag är inte sena på att införa metoder som underlättar för kunderna och snabbar upp deras vardag.

En sak som ofta skapar frustration hos föräldrar är hämtning och lämning på förskolan. Chefen väntar på kontoret samtidigt som ungarna vägrar ta på sig vantar och mössa. Privata förskolan Kids-2-Home på Ekerö har tänkt till hur man kan underlätta för stressade föräldrar. På morgonen finns det frukostpåsar till föräldrarna med kaffe, macka och juice. Den som inte vill fastna i rusningstrafiken kan sätta sig på förskolan och jobba med höghastighetsinternet. Via kameran som visar köerna kan man se när de lagt sig och när det är dags att åka in till stan. Generösa öppettider från 6.30 till 18.00 ger föräldrarna stor flexibilitet (huruvida det uppskattas av barnen är en helt annan fråga). Och blir det ännu senare fixar man in pensionärer som hämtar barnen. När man väl hämtar på eftermiddag/kväll så kan man få en matkasse med sig hem också. På fredagar finns speciella fredagsmyspåsar med marinerat kött, såser och annat. Catering till barnkalaset är också en möjlighet.

Indiska e-handelsföretaget Flipkart testar en modell där kunder som beställer kläder online kan testa dem hemma – medan budfirman väntar utanför dörren. Genom att ta med flera storlekar ökar man chanserna att det passar. Det är som att klädaffären kommer hem till en – och man kan spara ytterligare några sekunder av sitt liv. Eller ta Volvos "roam delivery" där man kan få sina e-handlade varor levererade direkt till bakluckan på sin bil.

I England skrev en tioårig flicka ett brev till ett shoppingcenter och klagade på att hon bromsades upp av "människor som gick för långsamt". Något köpcentret genast hörsamade och prompt införde en snabbfil för de stressade.

Omkörning till höger i England.

Psykisk ohälsa har ökat snudd på lavinartat och allt fler söker olika former av terapi. Trots att stress många gånger är själva orsaken till att många mår dåligt, så innebär det paradoxalt nog att vissa inte hinner gå i terapi. Taxi Stockholm har dock tänkt till kring detta problem och kommer med en banbrytande lösning: taxiterapeuter. Tanken är att man i taxin, sannolikt med hög puls och på väg mellan två viktiga möten, passar på att tala med en utbildad terapeut i baksätet. Chauffören har tystnadsplikt uppges det.

Alla företag måste ställa frågan vilken bransch de egentligen är i.

Spontanitet och långsamhet de nya idealen

Det finns få tecken på att tid skulle bli mindre viktigt. Istället kan vi anta att tid kommer att bli en allt viktigare valuta, relativt pengar. Fler kommer att vilja växla arbetstid mot fritid (och acceptera lägre ersättning). Vi kommer se en ökad motvilja att andra ska styra och kontrollera ens tid, något som blir särskilt viktigt för arbetsgivare att förhålla sig till.

Om tid är dagens lyxvara nummer ett, så är spontanitet dess motsvarighet när det kommer till status. Att vara spontan signalerar att man inte är bunden av olika förpliktelser, utan att man själv kan disponera sin tid fritt. Att göra "vad som faller en in", exempelvis dra iväg på en oannonserad semester tycks statusfyllt. Mobiltelefonens framväxt har också minskat behovet av framförhållning – allt går att ändra in i sista sekund.

Även långsamhet blir som en konsekvens statusfyllt. Den som kan ägna sig åt saker som kräver mycket tid signalerar därmed att man inte är en löneslav som måste knega 8-17. Det blir ett sätt att distansera sig till andra som är mer tidsträngda. Det är därför inte konstigt att vi i övertillgänglighetens tidevarv medvetet försöker återinföra något som gått förlorat: långsamhet och längtan. Vi försöker fördröja belöningen och intresserar oss för sådant som inte går att ladda ner med ett knapptryck. Detta kan på en högre nivå förklara varför vi ser ett ökat intresse för företeelser som bryggning av eget öl, lp-skivor, fågelskådning, odling och löpning (64 000 personer sprang Göteborgsvarvet senast!).

Framtiden för tiden

Man kan hävda att de allra flesta måste arbeta och att bara bättre bemedlade kan unna sig denna tidslyx (även om många av dem sitter fast i sitt i eget råttjul för att dra in pengarna), men det finns två argument som talar för att tid som lyx kommer att bli en allt mer dominerande trend. Dels så ökar det ekonomiska välståndet kontinuerligt. Det är naturligtvis ingen naturlag och utvecklingen behöver inte givet fortsätta. Men under de senaste 20 åren har vi sett enorma reallöneökningar för såväl arbetare som tjänstemän (att företagen har ökat sina vinster ännu mer är noterbart, men det är en annan fördelningspolitisk diskussion). I vilket fall, ju rikare vi blir, desto sannolikare att vi vill och kan frigöra mer tid till fritidsaktiviteter och självförverkligande.

Det andra argumentet som indikerar att tidslyx och spontantitet blir viktigare mer generellt är "trickle-down"-effekten. Det som en gång betraktas som lyx är ett tag senare något för gemene man. Datorer och flygresor var ju tidigare extrem lyx, men nu något vi tar för givet. På samma sätt är det troligt att om tillgänglig tid är dagens lyx så kommer det framöver vara mer allmänt att på olika sätt försöka byta pengar mot tid. Personliga coacher, matkassar hem, liksom RUT och ROT, är bara början på denna utveckling. Att se till att framtidens konsumenter och medborgare får ett vardagsliv som fungerar som ett väloljat maskineri kommer vara en lönsam affärsidé för många aktörer. Och förhoppningsvis även en ambition hos många offentliga verksamheter.

För mer info och prenumeration på detta nyhetsbrev, kolla in www.futurewise.se
Intresserad av inspirerande trendföredrag? Maila på info@futurewise.se
Bilder i nyhetsbrevet är förutom egna bland annat från Flickr Creative Commons.

